

жаючи на те, що дискусія навколо цих ключових питань продовжується вже п'ятнадцять років, суспільно-політична думка в Україні сьогодні лише наближається до відповідей на них.

Відсутність науково-обґрунтованої стратегії прориву до світового рівня конкурентоспроможності української економіки та нормативно-правової бази породжує розквіт "силового підприємництва" у зовнішньоекономічній сфері, в якій кримінальні структури створили альтернативну державі "матрицю" неформального регулювання їх прибутків зі зростаючою роллю у ній корупції та організованої злочинності. "Провал" ринку в такому розвитку подій доповнюється "провалом" держави, а результатом стає системна патологія регулювання й управління конкурентоспроможністю, в якій, за термінологією Ст. Біра, "одна частина системи є невідомою для іншої частини, яка уявляється їй хаотичною, а отже, загрожує її власному благополуччю" [17, с. 323].

На відміну від прибічників ринкового фундаменталізму, Світовий банк припускає наявність не "мінімальної", а ефектної держави, без якої усталений економічний і соціальний розвиток є неможливим. Події, потрясіння та кризові процеси в різних регіонах світу свідчать, що ліберальне дерегулювання нездатне забезпечити економічний прогрес без адекватної інституційної активності держави. І це ставить на порядок денний проблему розбудови дійової вітчизняної моделі гармонії держави та ринку як найважливішої передумови досягнення світових стандартів конкурентоспроможності української економіки.

Література: 1. The Global Competitiveness Report / – 2006-2007. World Economic Forum. Genewa, Switzerland. 2006. – 570 p. 2. The Global Information Technology Report / – 2006-2007. World Economic Forum. Genewa, Switzerland. 2006. – 362 p. 3. Гутник В. Государство и экономика: гармония возможна, но почти недостижима // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – №12. – С. 104 – 110. 4. The State in a Changing World. World Development Report. – 1992. – 286 p. 5. Бест М. Новая конкуренция. Институты промышленного развития. – М.: ТЕИС, 2002. – 356 с. 6. Сузгин А. Современная политэкономия и торговая политика: Новые подходы // Мировая экономика и международные отношения. – 1992. – № 7. – С. 154 – 159. 7. Бренделева Е. А. Институциональные технологии и транзакционные издержки // Экономическая теория: истоки и перспективы. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2006. – С. 676 – 683. 8. Лесков Л. В. Постигание непредсказуемого: пространство XXI века // Философия хозяйства. Альманах Центра общественных наук и экономического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова. – 2001. – №3. – С. 182 – 196. 9. Коллонтай В. М. Мировое хозяйство или глобальная экономика? // Философия хозяйства. – 2002. – №3. – С. 9 – 18. 10. Müller – Armark A. Wirtschaftslenkung und Marktwirtschaft. Verlag für Wirtschaft und Sozialpolitik. Hamburg. 1948. 11. Röpke W. Civitas humana. Grundlagen der Gesellschaft und Wirtschaftsreform. Erlenbach; Zürich. 1946. 12. Луцишин З. О. Глобалізація світу та проблеми економічної безпеки держави // 36. наук. праць "Актуальні проблеми міжнародних відносин". Вип. 25. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин, 2000. – С. 34 – 42. 13. Гельвановский М. И. О стратегии повышения конкурентоспособности российской экономики. Доклад на расширенных заседаниях комитета Государственной думы по экономической политике и предпринимательству // Российский экономический журнал. – 2000. – №7 – С. 3 – 10. 14. Easton D. Analyse du Systeme politique. Paris. 2000. 15. Хлопин А. Д. Феномен двоемыслия: Запад и Россия (особенности ролевого поведения) // Общественные науки и современность. – 1994. – №3. – С. 48 – 56. 16. Шамрай В. А. Концептуальні засади формування регулятивних відносин в Україні (організаційно-правові аспекти) / В. А. Шамрай, А. Л. Бейкун // 36. матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. УАЗТ. "Проблеми регулювання зовнішньоекономічної діяльності України в сучасних умовах." – К.: УАЗТ. – 2001. – С. 26 – 29. 17. Бир Ст. Кибернетика и управление производством. – М.: Наука, 1965. – 392 с.

Стаття надійшла до редакції
16.05.2007 р.

УДК 316.6:378

Українська Л. О.

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В ІНТЕГРОВАНІХ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ

Features of creation of a control system by knowledge in conditions of functioning integrated associations of the enterprises and corporate structure are considered. Set of models of management and transformation resources of knowledge is determined. The logic of management of the organization of management on the basis of knowledge is submitted.

Розвиток глобалізаційних тенденцій в економіці України призвів до значного ускладнення отримання стійких конкурентних позицій на основі використання лише традиційних ресурсів та підходів. Сучасні економічні тенденції вимагають від національних товаровиробників переорієнтуватися на використання нематеріальних ресурсів, головними з яких є знання підприємств. Тут слід підтримати точку зору авторів джерел [1, с. 16] щодо того, що головними факторами становлення економіки знань постали технічний прогрес й інформатизація світового співтовариства; різке посилення інтеграційно-коопераційних процесів; радикальні зміни демографічної ситуації. Відповідно виникають й нові управлінські функції, завданням яких постає акумулювання інтелектуального капіталу, виявлення й поширення наявної інформації та досвіду, створення засад для розповсюдження й передачі знань.

Разом з тим слід додатково враховувати актуалізацію процесів концентрації акціонерного капіталу й консолідації власності, об'єднання підприємств і реорганізації наявних бізнес-груп, кластеризації економіки й міжгалузеві експансії. Неврахування можливостей синхронізації бізнес-процесів, створення єдиних інформаційних каналів з контрагентами й споживачами, поширення субконтрактних відносин й партнерських взаємин можна розглядати як фактор ризику для будь-якого підприємства. Лише орієнтація на інтеграційні процеси може стати підґрунтям нової економічної системи.

Відповідно можна наголосити й на певних особливостях у формуванні контурів економіки знань. Дійсно, знання за своєю природою мають інтегруючі властивості. Вони допомагають людині зрозуміти зміст складної та іноді суперечливої інформації. Управління знаннями прагне до об'єднання, комунікації та забезпечення співробітництва [1, с. 89]. Разом з тим, переважна частина джерел з управління знаннями присвячена дослідженню процесів створення, придбання й використання знань усередині підприємства [2 – 4], та лише деякі з джерел орієнтуються на інтеграційні структури бізнесу [5; 6]. При цьому слід враховувати, що центральною ланкою національної інноваційної системи можуть постати лише великі фірми, які спроможні брати на себе масштабні фінансові й технологічні ризики інвестицій [1, с. 14], що і є підґрунтям поширення знань.

Метою статті постало саме теоретичне обґрунтування особливостей управління знаннями в інтегрованих корпоративних структурах і розробка методичних рекомендацій щодо формування відповідної системи управління.

Успіх у конкурентній боротьбі значною мірою залежить від наявності доступу до взаємодоповнюючих ресурсів і потенціалу, якого не вистачає окремим учасникам інтегрованої корпоративної структури [2, с. 161]. Теорії постіндустріалізму наголошують як на визначальному характері знань у технологічному процесі, так і на тому, що виробництво вже не є основним вирішальним чинником забезпечення їх розвитку [3]. Лише об'єднання носіїв капіталу й інноваційних рішень, спрямовані на поділ ризиків і витрат та одержання швидкого доступу до нових ринків й технологічних рішень, в змозі забезпечити стійке економічне зростання [7]. При цьому слід наголосити

на діалектичній природі процесів розвитку і реалізації знань. Вони є як визначальним фактором економіки й підґрунтям отримання матеріалізованих результатів, так і виступають базою для соціалізації взаємин агентів, коли корпоративна культура розглядається як окремий ресурс знань. Саме соціальне партнерство виступає інтеграційним механізмом, який забезпечує обмін та дифузію знань у інтегрованих корпоративних структурах.

Крім того, управління знанням в таких структурах дозволяє в повному обсязі застосовувати концепцію динамічної спроможності фірми [8], яка розглядає ресурси знань як специфічні щодо фірми та складні для імітації активи. Саме динамічні можливості становлять спроможність до інтеграції окремих учасників ринку в корпоративну структуру. Відповідно до нього формування системи управління знанням починається з ідентифікації потреб відокремлених суб'єктів ринку, які знаходяться у непов'язаному становищі. В результаті цього відбувається створення інтегрованої корпоративної структури.

Інтегрована корпоративна структура може утворюватися як на засадах централізації, так і на основі децентралізації управлінських процесів. Тут можна підтримати точку зору стосовно того, що ієрархічна форма управління заснована переважно на односторонньому інформаційному обміні (дозволяє управляти великою кількістю людей при обмежених інформаційних зв'язках) [3, с. 26]. Сіткова модель управління найбільш ефективна у разі інтенсивної динаміки розвитку економічного простору й поширення горизонтальних зв'язків між усіма учасниками спільної діяльності. Залежно від вибору форми інтеграції будуть формуватися певні відмітні особливості управління знанням.

У будь-якому випадку окремі ринкові агенти обмінюються наявними у них ресурсами знань та формують єдиний інформаційний простір. Як додаткова умова передбачається, що кожен агент має власне середовище знань, утворене у вигляді темпоральних баз даних. Вони становлять інформаційні сховища [4], поєднані з автоматизованими комплексами ситуаційного аналізу, орієнтовані на безперервне забезпечення органів управління аналітичною інформацією. Їх завданням є розкриття передумов розвитку, розробка сценаріїв подій та формування попередніх рекомендацій із прийняття належних превентивних заходів.

Завданням же формованої корпоративної темпоральної бази знань буде сприяння збільшення швидкості спільних взаємодій або зниження витрат за рахунок полегшення процедури використання знань та сприяння впровадженню інновацій, створенню нових продуктів і послуг на основі більш ефективного обміну знаннями між учасниками інтегрованої корпоративної структури. Задля її створення слід на вищому ієрархічному рівні оцінити та узгодити формати різних темпоральних баз даних, розробити певні стандарти організації системи аналітичної обробки інформації та регламенти функціонування корпоративної пам'яті. Орієнтація знань на певні управлінські дії буде забезпечуватися на основі створеної системи запитів, яка буде узгоджена з технологічною платформою застосування знань та базуватиметься на базі сценаріїв ситуаційного управління, моделях прогнозування розвитку подій, механізмах логічного виводу тощо.

Як критерій оптимальності функціонування корпоративної темпоральної бази знань можна обрати максимізацію загальної вартості інтелектуальної власності підприємства (Company's intellect value), розрахунок якої відповідно до джерела [5, с. 56] подібний до встановлення вартості брендів. Також слід розрізняти інтенціональний (фіксують закономірності в структурі даних у вигляді схем; логічні методи, лінгвістично-структурні моделі) та екстенціональний (на основі фактів; методи формування образів, операції визначення подібності об'єктів) способи подання знань [9, 10, с. 78 – 85].

Створення корпоративної темпоральної бази знань вимагає належного обґрунтування та формування відповідного організаційно-управлінського забезпечення. В його основу, відповідно, пропонується покласти регламенти здійснення спільної діяльності та адаптовані до умов логістичної взаємодії регламенти системи управління знанням. Слід враховувати, що основою створення інтегрованої корпоративної структури є формування логістичних ланцюгів створення вартості та досягнення синергії від взаємодії окремих елементів та їх знань. Така розширена логістична взаємодія дозволяє досягти високої продуктивності транзакцій, зменшення витрат рівня ризикованості операцій.

Разом з тим, інтегрована корпоративна структура повинна мати гнучку адхократичну структуру, яка буде пристосовуватися до окремих проектних завдань залежно від обсягу логістичних операцій та ризику переміщення матеріального потоку.

Саме орієнтація на адхократичні структури вимагає інтегрувати створення системи управління знанням з механізмами ідентифікації особливостей спільної діяльності на стратегічному й процесному рівнях, встановлення параметрів (параметри) бізнес-процесів логістичної взаємодії. У такому випадку можна однозначно визначити, які ресурси знань учасників інтегрованої корпоративної структури, у якій кількості й з якою ефективністю будуть задіяні в кожному логістичному підпроцесі. Така логіка забезпечить можливість вибору тільки дійсно необхідних ключових компетенцій для цієї структури в цілому. Природним є також те, що для кожного її учасника є потрібним виділення певних цільових показників, які слід співвіднести з напрямками узгодження стратегічної взаємодії.

З огляду на різноманітність типів ресурсів знань, якими обмінюються учасники інтегрованої корпоративної структури, з точки зору організації системи управління знаннями варто виділяти певні класифікаційні ознаки знань. Найбільш поширеним є розподіл знань на явні та приховані. Саме з прихованим знанням тісно пов'язано формування належної ідеології взаємодії агентів. Тому важливим є такий елемент, як визначення ментальних моделей, організаційних рутин, управлінських стереотипів, що в сукупності становитимуть корпоративну культуру та відбиватимуть сутність середовища обміну знанням.

Слід також наголосити на можливості опортуністичної поведінки агентів. Для її подолання й вирішення можливих корпоративних конфліктів потрібно розробити правила спільної діяльності, які повинні базуватися на встановленні логіки співпраці та умов взаємодії. Окрім того, формуючи систему управління знаннями, варто враховувати твердження про залежність способу отримання знання від типу обраної в організації стратегії [9]. Отже, обґрунтування стратегії управління знанням потребує визначення джерел знань та місця їх розташування, розробку моделей ключових знань учасників інтегрованої корпоративної структури та узгодження власного бачення щодо присутності кожного окремого учасника інтегрованої корпоративної структури з корпоративною темпоральною базою знань.

Саме якість узгодження обґрунтування стратегії управління знанням та власного бачення обґрунтовує особливості поведінки окремого агента по відношенню до решти учасників та визначає моделі дифузії й захисту знань. Відповідно учасників інтегрованої корпоративної структури можна розподілити на розвідників (найбільшим чином зорієнтовані на ринок та виробляють максимальну кількість інновацій), захисників (домінування на вузькому ринку з обмеженим асортиментом продукції), аналізаторів (підтримка наявної спеціалізації та імітація наявних новацій) і реакторів (знаходяться в стані переходу від однієї стратегії до іншої). Рационально організована система управління знанням повинна залучати різні комбінації з означених типів агентів інтегрованих корпоративних структур.

Розглядаючи варіанти створення комбінацій агентів слід забезпечити дотримання умови поширення синергії знань. Разом з тим необхідно передбачати й таку негативну рису, як витік знань. Проте, оскільки повністю подолати його неможливо, бажано, щоб увага кожного з учасників інтегрованої корпоративної структури зосереджувалася на одержанні знань від інших партнерів, а не на захисті власних.

Передумовою для цього є формування сіткової інноваційної інфраструктури. В її межах будуть реалізовуватися різні моделі трансформації знань, а отже й реалізовуватися процеси соціалізації (переведення неформалізованих знань у неформалізовані), екстерналізації (переведення неформалізованих знань у формалізовані), інтерналізації (переведення формалізованих знань у неформалізовані) та комбінації (переведення формалізованих знань у формалізовані). Підґрунтям для її створення є розвиток внутрішньої культури обміну знаннями, генерації й застосування знань.

Управління структурою й наповненням корпоративної темпоральної бази знань слід базувати на розробленому картуванні знань [5], під яким розуміється графічне зображення розташування знань у сітковій інноваційній інфраструктурі.

Картування знань – це спосіб відобразити місце розташування знань, що були виявлені в ході аудиту знань, для того, щоб їх можна було застосовувати й передавати між окремими елементами системи. Аудит та картування знань дозволяє визначити області знань, документи, бази даних, підрозділи та окремих робітників. Карти можуть відображати декілька напрямків передачі знань, бути розподіленими на декілька ієрархічних рівнів. При цьому слід забезпечити поєднання областей знань, пов'язавши їх з обраною бізнес-моделлю підприємства. Таке поєднання областей дозволить розробити спільні (корпоративні) карти знань в цілому.

З точки зору дифузії інновацій важливим питанням буде встановлення зв'язку між регулярністю взаємодії між членами корпоративної структури, міцністю комунікаційних зв'язків, взаємною довірою та обміном інноваційним знанням. Відповідно для подолання проблеми асиметрії структури й рівня опортунізму в поведінці її членів можна впровадити певні опції, які забезпечуватимуть вирішення майбутніх проблемних питань. Таким чином, пропонується з урахуванням політики реалізації результатів спільної діяльності формувати опційні продовження співробітництва. За для цього необхідно створити механізм динамічного перегляду складу учасників, який буде проводити перегляд ментальних моделей та організаційних рутин, переконфігурацію місць розташування знань та переглядати склад учасників інтегрованої корпоративної структури (залучення нових членів на основі зливань і поглинань, передача частини процесів у аутсорсинг).

Обрана в інтегрованій корпоративній структурі політика реалізації результатів спільної діяльності непрямо обґрунтовує й особливості інноваційної політики та спрямування ресурсів знань на виробництво інноваційного продукту. Загалом ефективна інноваційна діяльність можлива лише через визначення корпоративних ключових компетенцій, пов'язаних зі спільним знанням. Для їх визначення потрібне зв'язування знань зі стратегією та логістичними процесами, що відбуваються в інтегрованій корпоративній структурі. Підґрунтя інноваційної політики буде складати профіль інноваційної діяльності, узгоджений з наявними картами знань на основі виділення проекції застосування знань учасниками.

Таким чином, ефективність процесів функціонування та розвитку інтегрованої корпоративної структури можна підвищити на основі застосування концепції управління знанням. Разом з тим потребує проведення подальших досліджень визначення особливостей застосування менеджменту знань за умови функціонування різних типів інтеграційних і корпоративних утворень.

Література: 1. Мильнер Б. З. Управление знаниями в корпорациях / Б. З. Мильнер, З. П. Румянцева, В. Г. Смирнова, А. В. Блиникова. – М.: Дело, 2006. – 304 с. 2. Как превратить знания в стоимость: Решения от IBM Institute for Business Value / Сост.: Эрик Лессер, Лоренс Прусак; [Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 248 с. 3. Лазарев И. А. Новая информационная экономика и сетевые механизмы развития / И. А. Лазарев, Г. С. Хижа. – М.: "Дашков и К", 2005. – 240 с. 4. Мусаев А. А. Алгоритмы аналитического управления производственными процессами // Автоматизация в промышленности. – 2004. – №1. – С. 30 – 35. 5. Джанетто К. Управление знаниями. Руководство по разработке и внедрению корпоративной стратегии управления знаниями: Пер. с англ. Е. М. Пестеревой / К. Джанетто, Э. Уиллер. – М.: Добрая книга, 2005. – 192 с. 6. Слесарев Е. С. Воздействие международных альянсов на процесс создания знания // Менеджмент в России и за рубежом. – 1999. – №4. – С. 22 – 34. 7. Ляска А. К. Финансирование и организация венчурных проектов (зарубежный опыт) // <http://ecsocman.edu.ru/db/msg/149682/participant/151082.html> 8. Бухвалов А. В. Реальные опционы в менеджменте: классификация и приложения // Российский журнал менеджмента. – 2004. – №2. – С. 27 – 56. 9. Поспелов Г. С. Искусственный интеллект – основа новой информационной технологии. – М.: Наука, 1988. – 280 с. 10. Луценко Е. В. Интеллектуальные информационные системы. – Краснодар: КубГАУ, 2006. – 616 с.

Стаття надійшла до редакції
22.06.2007 р.

УДК 657.6

Голуб Ю. О.
Синюгіна Н. В.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

In the article the essence of organization of state financial control is specified and grounded through the determination of essence of organization of its forms (inspection and state financial audit), and also through research of methods, responsibilities, principles of organization of state financial control.

У сучасних ринкових умовах господарювання важливого значення набуває державний фінансовий контроль, який є одним із головних важелів ефективного управління економікою країни в цілому. Тому дуже важливим є найважливіша організація та якісне здійснення державного фінансового контролю в сучасних умовах господарювання. Важливість організації державного фінансового контролю підтверджується значним інтересом з боку вчених. Так, дослідженням цього питання займаються ряд вчених: М. Т. Білуха, М. Г. Дмитренко, Т. В. Микитенко, В. К. Симоненко та ін. [1; 2]. Але єдиної точки зору на визначення сутності організації державного фінансового контролю та його форм не існує. Це й обумовило актуальність даної роботи.

Метою даного дослідження є уточнення та обґрунтування змісту організації державного фінансового контролю через визначення сутності організації його форм (інспектування та державного фінансового аудиту), а також через дослідження методів, прийомів, принципів організації державного фінансового контролю.

Згідно з Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фінансовим порушенням, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, державного і комунального майна", формами державного фінансового контролю є інспектування, що здійснюється у формі ревізії, та державний фінансовий аудит [3].

Тому доцільно організацію державного фінансового контролю розглядати окремо в розрізі цих форм державного фінансового контролю.

Інспектування здійснюється у формі ревізії та полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи, яка повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально-відповідальних осіб.

Опираючись на визначення поняття "інспектування", взагалі організацію інспектування доцільно розглядати як комплекс заходів, спрямованих на виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально-відповідальних осіб безпосередньо в підконтрольних установах.

У свою чергу, державний фінансовий аудит (далі – державний аудит) можна віднести до інтелектуальної діяльності, який передбачає аналіз та дослідження діяльності щодо законного та ефективного використання державних коштів.

Основні законодавчі акти, що забезпечують здійснення державного аудиту в Україні та їх зміст подані в таблиці.